

Is Someone Who Goes to Har HaBayis a Rodef?

Daas Torah and Emunas Chachomim, to whom does it apply?

Show# 40 | October 24th 2015

Dovid Lichtenstein:

רוח חיים אבות פ"ה מ"ג

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו. כאן אמר אברהם אבינו. ולעיל אמר מנח ועד אברהם. ולא אמר אבינו. ירצה בזה על פי מה שכתוב (משלי כ, ז), מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו. כי כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגם. לבניו אחריו המה כטבע מוטבע. ובקצת יגיעה יגיעו לזה. כמו שנראה בחוש שרבים מעמי ארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש השם. והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו. וכן כל העשרה נסיונות היו להישיר הדרך לפנינו. וכן ההתעוררות לאדם פתאום לילך לארץ הקודש הוא מנסיון "לך לך". וקבלת כל דעבדין משמיא לטב מנסיון הרעב שלא הרהר אחר מדות השם יתברך וזה שאמר הכתוב (משלי כד, טז), כי שבע יפול צדיק וקם. ורשע יפול באחת (כן מובא הלשון בסנהדרין (ז). ובמקרא כתיב יכשלו ברעה) פירוש כי הצדיק אף אם יפול לא יחשוב מאומה כי נופל הוא כי אם הוא קם ועומד על עמדו. ובאחת יפול הרשע. כי למפלה יחשב ולא יחשוב זאת לתקומה להיטיבו באחריתו.

Going up to the Har habayis- Is one who goes up a Rodef?

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן ס ענף ב

אבל לע"ד מוכרחין לומר טעם אחר בהיתר ייחדו לר' יוחנן שלפי טעם ההוא לא יהיה חלוק בייחדו לטמא אשה בין ר' יוחנן לר"ל, דאם נאסור יהיה אסור גם לר' יוחנן ואם נתיר יהיה מותר גם לר"ל. דהא יש קושיא גדולה על ר' יוחנן דמתיר בייחדו למוסרו להריגה מטעם שכתב רש"י גבי שבע בן בכרי בסנהדרין דף ע"ב ד"ה יצא ראשו דההיתר היה משום דאפילו לא מסרוהו לו היה נהרג בעיר כשיתפשנה יואב והן נהרגין עמו, והוא טעם ר' יהודה בתוספתא תרומות פ"ז הלכה כ"ג, הא עכ"פ ח"י שעה איכא דאם לא היו מוסרין לו היה חי עד שיתפשנה יואב עוד איזה זמן ובהמסירה נהרג תיכף ולא גרע מגוסס שנהרגין עליו כעל כל אדם כדאיתא בסנהדרין דף ע"ח, וא"כ אין זה טעם של כלום להתיר למוסרו שיהרג עוד קודם שהיה נהרג כשיתפשנה.

ולכן מוכרחין לומר שהוא מטעם דהוי כרודף כיון שעל ידו יהרגו, ואף שאין כוונתו לרודפם שא"כ הוא רק כמשמיה קא רדפי להו כמו שאמרו בסנהדרין שם לענין עובר שיצא ראשו, צריך לומר שמועיל טעם זה רק באם היה הוא ניצול כגון שיכול לברוח ולהתחבא, שהטעם הוא דמחמת שאין כוונתו לרדוף רק שמשמיה נזדמן כן שא"א להו להתקיים שניהם דאם יצילו את זה ימות זה ואם יצילו את זה ימות זה כעובדא דהמקשה לילד ויצא ראשו באהלות פ"ז מ"ו נחשבו כרודפים זה את זה, אף שהוא הסבה בזה כיון שהוא בלא כוונה, ולכן א"א להתיר מטעם רודף דמאי חזית להחשיב את העובר יותר רודף את האם מכפי שהאם רודפת את העובר, ואין דוחין נפש מפני נפש, אבל לא שמחמת זה דנעשה משמיה אינו בשם רודף כלל, אלא שמחמת זה הוו שניהם כורדפים ומאי חזית.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עב עמוד ב

אמר רב הונא: קטן הרודף ניתן להצילו בנפשו.

Daas Torah

רמב"ם הלכות ממרים פרק א

בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל, ועליהן הבטיחה תורה שנאמר על פי התורה אשר יורוך זו מצות עשה, וכל המאמין במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולישען עליהן. כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שיב

והמצוה השי"ב היא שהזהירנו מחלוק על בעלי הקבלה עליהם השלום ומצאת ממצוותם במעשה התורה והוא אמרו (ר"פ שופטי') לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך. ולשון ספרי לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך זו מצות לא תעשה. והעובר על לאו זה הוא זקן ממרא וחייב חנק ובתנאים המקובלים המבוארים בסוף סנהדרין (פד ב, פו ב - פט א). ושם התבארו משפטי מצוה זו:

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קעד

והמצוה הקע"ד היא שצונו לשמוע לבית דין הגדול ולעשות כל מה שיצוו בו **מאיסור והיתר**. ואין הבדל בזה בין הדבר שיסברוהו או הדבר שיוציאוהו בהקש מן ההקשים שהתורה נדרשת בהן או הדבר שיסכימו עליו שהוא סוד התורה או לפי ענין מן הענינים שיהיה דעתם שהוא ישר ושבזו חזוק לתורה. הכל אנו חייבים לשמוע אותו ולעשותו ולעמוד על פיהם לא נעבור ממנו. והוא אמרו יתעלה (ר"פ שופטי') על פי התורה אשר יורוך. ולשון

ספרי ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה זו מצות עשה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף סנהדרין (פו ב - פט א):

אור אלחנן חלק ב עמוד פ

אור אלחנן

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא

שמא ישאל השואל: מה זיקה יש בין דעת תורה לענינים מדיניים, תעשייתיים, ונושאים סוציאליים?
„שאלה זו“, קובע רבי אלחנן בהמשך דבריו, „לא באה כי-אם מחסרון ידיעה“.

„החפץ חיים זצוק“ל היה אומר משמו של רבי איטשלה מוואלוז'ין זצוק“ל:
„אין שום שאלה בעולם שאין למצוא בתורתנו הקדושה תשובה עליה. סוחר שהשיאוהו עצה בעניני משא-ומתן ואינו יודע לכלכל את מסחרו – העצה בשבילו, מה לעשות, כתובה בתורה! צריך רק לעינים מאירות בכדי לראות היכן זה כתוב“.

„כל זה בנוגע לבעיה של הפרט, איש יחיד, לא בכל מקרה קל לגלות איך מרומז ענינו בתורה. אולם בנוגע לענינים הנוגעים לכלל ישראל, לא קשה ביותר למצוא, יש מאמרים לאין-ספור בענין תכסיסים ומדיניות הגלות של עם ישראל. צריך רק מעט רצון לחפש אחריהם“.

איגרת תימן

ומה שראוי לך לדעת - שהדברים האלה וכיוצא בהם שוא וכזב, ולא יהיו לך לראיה לפי שתמצאם כתובים בספרים, שהמכזב כמו שהוא מכזב בלשונו מכזב בקולמוסו ואין זה נמנע עליו, והכסילים הבוערים הם שיעשו אצלם לראיה אמיתית הדבר בהיותו כתוב, ואין לנו להאמין סברות מפנים האלה אלא מפנים אחרים, ודע כי כמו שינצל הסומא בהשענו על הפקח בלכתו אחריו, לפי שהוא יודע בעצמו שאין לו עינים שיורוהו הדרך הישר, וכמו כן שינצל החולה שאינו יודע מחכמות הרפואות בשמעו עצת הרופא שינהיגהו וידריכהו, לפי שאינו יודע הדברים הממיתים ולא המחלימים המצילים, וישמע לעצתו כל מה שיאמר לו - כמו כן ראוי להמון למסור משענתם על הנביאים בעלי העינים האמתיות, ודי להם במה שילמדו להם שהסברה הפלונית אמת והסברה הפלונית אינה

אמת, ואחרי הנביאים - החכמים החוקרים והרודפים יומם ולילות הסברות והדעות כדי שידעו איזו מהן אמת ואיזו מהן שוא.

קובץ אגרות חזו"א חלק ב

מא.

יקירי שיחי'
שמחתי לקראת דבריך היקרים אשר עמלך בתורה
נשקפת בהם.

*

— — אחת היא אם החולקים הם רש"י והרמב"ם או רש"י
לחוד, דבאמת כתב המ"ב דקיי"ל כר"ת להחמיר אבל לא להקל,
וההוראה להחמיר פשטה בכל ישראל, ואם כתב גאון אחרון
להמליץ על המקילים, אין זה הוראה לחקות את המקילים.

— — סוף דבר ההוראה המקובלת מפי רבותנו אשר
מפיהם אנו חיים כמו מרן הב"י ומ"א והמ"ב ושלא נמצא מי
שאמר שאין לחוש לדעת ר"ת היא הוראה מקוימת כמו מפי
סנהדרין בלשכת הגזית, ואין שום צד קולא בזה.

(מתוך מכתבי חדו"ת)

אגרות קודש- בעל התניא סימן כד

אחוביי אחיי ורעיי מאהבה מסותרת תוכחת מגולה לכו נא ונוכחה זכרו ימות עולם בינו שנות דור ודור ההיתה כזאת מימות עולם ואיה איפוא מצאתם מנהג זה באחד מכל ספרי חכמי ישראל הראשונים והאחרונים להיות מנהג ותיקון לשאול בעצה גשמיות כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי אף לגדולי חכמי ישראל הראשונים כתנאים ואמוראים אשר כל רז לא אנם להו ונהירין להון שבילין דרקיע כ"א לנביאים ממש אשר היו לפנים בישראל כשמואל הרואה אשר הלך אליו שאול לדרוש ה' על דבר האתונות שנאבדו לאביו כי באמת כל עניני אדם לבד מדברי תורה וי"ש אינם מושגים רק בנבואה ולא לחכמים לחם כמארז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת

ספר החינוך מצוה תצה

לשמוע בקול בית דין הגדול ולעשות כל מה שיצוו אותנו בדרכי התורה באסור ומותר וטמא וטהור וחייב ופטור ובכל דבר שיראה להם שהוא חיזוק ותיקון בדתנו, ועל זה נאמר [דברים י"ז, י"], ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ונכפל בסמוך [שם, י"א] לחיזוק הדבר, על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה. ואין הפרש בזה בין הדבר שיראוהו הם מדעתם או הדבר שיוציאוהו בהיקש מן ההיקשים שהתורה נדרשת בהן או הדבר שיסכימו עליו שהוא סוד התורה או בכל ענין אחר שיראה להן שהדבר כן, על הכל אנו חייבין לשמוע להן. והראיה שזה ממנין מצות עשה אומרם זכרונם לברכה בספרי [כאן] ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, זו מצות עשה.

ונוהגת מצוה זו בזמן שבית דין הגדול בירושלם בזכרים ונקבות, שהכל מצווין לעשות כל אשר יורו. ובכלל המצוה גם כן לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהיה בינינו בזמננו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה [ראש השנה כ"ה ע"ב] ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, יפתח בדורו כשמואל בדורו, כלומר שמצוה עלינו לשמוע בקול יפתח בדורו כמו לשמואל בדורו.

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

ודברים הללו בדינים גזירות ותקנות ומנהגות שנתחדשו אחר חיבור הגמרא. אבל כל הדברים שבגמרא הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל. ואותם החכמים

שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רובם והם ששמעו הקבלה בעקרי התורה כולה דור אחר דור עד משה רבינו עליו השלום.

רמב"ן פ' משפטים (כא, ו)

הגישו אדניו אל האלהים - לב"ד, צריך שימלך במוכריו שמכרוהו לו (מכילתא). ואמר ר"א כי נקראו השופטים אלהים בעבור שהם מקיימי משפטי האלהים בארץ. ולדעתי יאמר הכתוב והגישו אדניו אל האלהים, עד האלהים יבא דבר שניהם (להלן כב ח), לרמוז כי האלהים יהיה עמהם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע. וזהו שאמר (שם) אשר ירשיעון אלהים, וכך אמר משה כי המשפט לאלהים הוא (דברים א ז). וכך אמר יהושפט כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט (דהי"ב יט ו). וכן אמר הכתוב אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפטו (תהלים פב א), כלומר בקרב עדת אלהים ישפטו, כי האלהים הוא השופט. וכן אמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (דברים יט ז). וזה טעם כי לא אצדיק רשע (להלן כג ז) על הפירוש הנכון. ובאלה שמות רבה (ל כד) ראיתי אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקדוש ברוך הוא שמי השמים ומשרה שכינתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט:

ספר מנחת חינוך - מצוה תצה - תצו - אות ג

והנה מלשון הרמב"ם שהתחיל וז"ל, בית דין הגדול שבירושלים וכו' כל שאינו עושה וכו' אחד דברים שלמדו מפי השמועה וכו', ועיין בכל הפרק, נראה דוקא בבית דין הגדול שבירושלים עוברים בעשה ובלא תעשה, וגם דין זה דזקן ממרא הוא דוקא בבית דין זה כאשר יבואר בסמוך [אות ו'] בס"ד, ועל זה קאי הלאו דלא תסור, אבל לאחר שבטל בית דין הגדול מלשכת הגזית, בבית דין בכל דור אם עוברים על דבריהם, אפשר אינו עובר בעשה ולא תעשה, וכן הוא לשון הכתוב וקמת ועלית וגו' היינו לבית דין הגדול, ועשית על פי הדבר וגו' מן המקום ההוא לא תסור וגו' דמיירי הכל בבית דין הגדול, אבל בחכמי כל דור ודור מנין לנו. אך הרב המחבר כתב כאן, ובכלל המצוה ג"כ לשמוע ולעשות בכל זמן כמצות השופט החכם הגדול וכו' ועובר על זה ואינו שומע לעצת הגדולים שבדורו וכו', ומנין לו זה, ושאני בית דין הגדול אשר כבוד השי"ת חופף עליהם כל היום ועליהם הבטיחה התורה וכו'. אך דנראה זה ג"כ מדברי הרמב"ם בספר המצוות ובהקדמה לספר יד החזקה וברמב"ן, ובודאי מצאו באיזה מקום.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיב עמוד ב

אמר רבי זירא אמר רבא בר זימונא: אם ראשונים בני מלאכים - אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים - אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים.

והיו מתענים הרבה תעניות על כל משגה קל, דרב הונא איתהפכה לי רצועה של תפילין התענה ארבעין תעניתא (מועד קטן דף כ"ה) ור' יהושע שאמר בושני מדבריכם ב"ש הושחרו שיניו מפני התעניות (חגיגה דף כ"ב) ור"ח דבעי תלמיד וצריך לו רבו התענה ארבעין תעניות משום דחלש דעתי דר"ה, ור"ה יתיב ארבעין תעניות משום דחשדי לר"ח (ב"מ ל"ג) ור"א בן עזרי' שיצתה פרתה של שכנתו בשבת ברצועה שבין קרני' (דלדידי שרי וחכמים פליגי עליו) ולא מיחה, הושחרו שיניו מפני התענית (ירושלמי ספ"ה דשבת) ור"ל צם תלת מאה תעניות למחמי לר"ח (ירושלמי פ"ט דכלאים ה"ג) ור"ז צם מאה תעניות דלשתכח תלמודא דבבל ממנו שלא יבלבלו בתלמודא דא"י ומאה תעניות דלא לימות ר"א בימי' ומאה תעניות דלא לשלוט בו נורא דגיהנם (בב"מ דפ"ה) ורב יוסף צם ארבעין תעניות ואקריוהו לא ימושו מפניך ועוד ארבעים ואקריוהו ומפי זרעך ועוד מאה ואקריוהו ומפי זרע זרעך כו' (שם בב"מ) וכה"ג במקומות רבים עי' קדושין דף פ"א, ירושלמי תרומות ספ"ה, כתובות ק"ו, סנהדרין ד"ק ובכמה דוכתי בש"ס ומדרשים.

[לחצו כאן](#)

פרק ל

מענין הנ"ל

ודבריהם הקדושים נשמעין בשמים כמשאחז"ל צדיק גוזר והקב"ה מקיים (מועד קטן ט"ז) ואמנם חז"ל הקפידו שלא להתפלל על שינוי הטבע ומעשה נסים כמבואר בתענית דף כ"ד ושם כ"ג ע"ב אתי היתה ושלחתי ע"ש בפ"י ר"ח ז"ל עוד שם דף כ"ד ע"ב ע"ש, ומ"מ בתורת יוצא מן הכלל אשכחן כ"פ שעשו בגדר צדיק גוזר או בתפילתם, דברים נוראים מאוד (כשביל איזו הכרח שהי' להם) מהם בחולין ד"ז מרבי פנחס בן יאיר שחלק נהרא, ובירושלמי דמאי פ"א ה"ג כמה מעשיות נוראות מר"פ ב"י, ובירושלמי פ' הרוואה ה"ב מרשב"י שאמר בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב ונתמלאה, ובמד"ר פ' פקודי מבואר המעשה באורך, ובמעילה, י"ז אמרו על רשב"י שמלומד בניסים (וכן אמרו בתענית דכ"א על נחום איש גמזו, ושם דף כ"ה על אשתו של רחב"ד) ובשבת ל"ג ע"ב על ר"ש בן יוחאי ור"א בר"ש, שכ"מ שנתנו עיניהם מיד נשרף, ובתענית דף כ"ג מר' חנינא בן דוסא מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק חלק עד מוצ"ש, ועיני דרחב"ד דאייתי דובי בקרני' ושם מאשתו שנעשה נס ונתמלאו כל התנור פת ואף היא להביא מרדה נכנסה ע"ש, ועוד שם מפיסת יד דיהבא לה חד כרעה דדהבא ושע"פ תפלתם נתקבל בחזרה עוד שם מהבית שקירה רחב"ד בתפלתו ע"ש, ובברכות ל"ג ע"ב במעשה

דערוד ע"ש, עוד בתענית דף כ"ג ב' מר' יצחק בר אלישיב שגזר ליעני ואיעני ליעתרו ואיעתרו, תתייפי ונתייפה תחזור לשחררותה וחזרה, ושם דכ"ד מר' אלעזר איש ברתותא דזבן חיטי בחד זוזא ונתמלא כל האוצר ע"ש ושם ע"ב מרב יהודא דכי שליף חד מסנאי אתי מיטרא, וכי חזא דפרצי בריפתא הוה כפנא וכי חזא דאיכא כפנא שליף מסנאה ואייתי מלאה"ש חולא והוה חיטי בארבא ע"ש, ושם מרבא דבעי רחמא בתקופת תמוז ואתו מטרא ע"ש, ובתענית ד"ט מרב דניאל בר קטינא דכל היכא דהוה אמר דבעי מיטרא אתי על מקום זה, עו"ש דף כ"ד מתמרי' דר' יוסי דמן יוקרת דמנחי שכרה עלה ואי טפי או בצרי לא אזלא וע"ש עוד נוראות מר"י דמן יוקרת ושם דף כ' מנקדימון ב"ג שנקדה לו חמה כמו למרע"ה ויהושע ע"ש ושם ד"כ מנחום איש גמזו דשדי עפרא והוה סייפי גילי והוה גירי ע"ש כל המעשה ושם מחוני המעגל, מאבא חלקי', מחנן הנחבא, ומר' יונה דכל שעה שהתפללו אתי מיטרא יע"ש באורך עוד שם מאילפא ולהלן דף כ"ה מריב"ל, מר"ח בן חנינא, מלוי, דאתיא מיטרא בתפלתם ע"ש כמה עובדי דאמר משיב הרוח ונשב זיקא, מוריד הגשם ואתא מיטרא, ובגמ' ר"ה דף כ"ה גזר על הלבנה שתתכסי ואיתכסיא וכ"ה בירושלמי דר"ה פ"ב ה"ד, ובב"מ דף נ"ט מר"א ור"י כותלי ביהמ"ד יוכיחו חרוב זה יוכיח מן השמים יוכיחו ע"ש, ובב"מ דפ"ד ב' דראבר"ש קביל יסורי וכשאמר ליטי אתו וכשאמר ליזלי אזלי, ושם דכשהניחתו דביתו אייתי ספונאי שיתין עבדי ושיתין ארנקי עו"ש כולהי שני דר"א לא מיית אינש בלא זימני' וכולהי שני דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא (ואפ"ה כי עקרי פוגלא כו' מליא מיא) ובירושלמי פ"ט דכלאים ובמד"ר ויחי פ' צו כל י"ג שנה שחשש רבי בשנו לא הפילה אשה ולא מתה חי' ע"ש ובכתובות דף ע"ז ע"ב כולהי שני דר' יהושע ב"ל לא נראתה הקשת ושם מנפלאות ריב"ל שגכנס לג"ע בחיים ע"ש, עוד בב"מ דפ"ה נוראות מקדושת ר' חייא בעולם העליון וההוא תלמידא דאיסתכל כדאזלי למתיבתא דרקיעא והווי עיניו כדמקליין ואשתתח על קברי' ואתסי ע"ש ובשבת דק"ח מנוראות קדושת רב, ובגמ' ע"ז די"ד מר"מ דכל דאמר אלקא דמאיר ענני ניצול ע"ש, ובע"ז ד"י דא"ל אנטונינוס לרבי ידענו דזוטר דאית בכו מחיי' מתים ושם עובדא דר' חנינא בר חמא דהחי' למת ע"ש וכן רבה החי' לר"ז במגילה ד"ז ע"ב, וריו"ח החיי' לר"כ בב"ק קי"ז ע"ב, ור"ח בן חנינאי החיי' לדביתו בכתובות דס"ב ב', ושם דאתתא דברי' דרבי איתעקרא ובעי רחמי עלה ואיתסי ע"ש, ובחגיגה ד"ה דאר"א יחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו ובברכות ד"ה דרחב"א חלש וא"ל ריו"ח הב לי ידך ואוקמי, וכן אוקמי' לר"א, ור' חנינא אוקמי' לריו"ח ע"ש, ובב"מ דפ"ה דר' זירא שגר תנורא ונזיק נפשי' ולא שלט בי' נורא, וכן מבואר בכתובות דס"ז ע"ב דמר עוקבא ואיתתי' עיילי לאתונא (שלא לבייש את העני ע"ש) ולא שלט בהו נורא ע"ש, וכשדרש ר"א בן ערך במעשה מרכבה ירדה

משמים אש וסיבבה כל האילנות שבשדה כדאי בחגיגה די"ד ע"ב, עוד שם כשדרש ר' יהושע במעשה מרכבה ותקופת תמוז הי' נתקשרו השמים בעבים ונראתה הקשת ונתקבצו מלאה"ש לשמוע, וכן בכל שבתא דכלה דניסן ודתשרי הי' יורד עמוד של אש מן השמים כמש"כ התוס' ברכות די"ז ד"ה תרי קבלת הר"י ברזילי ז"ל, וכן כשעסקו ר"א ור"י בתורה אצל אבויי' ירדה אש משמים והקיפם ירושלמי הביאו התוס' חגיגה דט"ו ד"ה שובו, וכן יונתן בן עוזיאל כשעסק בתורה כל עוף הפורח מיד נשרף כדאי' בסוכה דכ"ח, ובכתובות דס"ב, ובכתובות דס"ב דר' יהודא ברי' דר"ח חזי לי' ר' ינאי עמודא דנורא בכל מעלי שבתא ע"ש, וכשנפטר רב שמואל ברבי יצחק איפסיק עמודא דנורא בינו לכר"ע בכתובות די"ז א' וכן כשנפטר ר' חנינא ב"פ הוה עמודא דנורא בכתובות דע"ז, וכשנפטר רבה נעשה זעף נורא ע"ש בב"מ דפ"ו ע"ש, דברים נוראים מפטירת רבה, ובכתובות דק"ג מאשכבתי דרבי שאותו היום מעשה נסים הי' ע"ש באורך, ובמוע"ק כ"ה ע"ב כי נח נפשי' דר' אבוהו אחיתו עמודי דקסרי מיא, דר' יוסי שפעו מרובי דצפורי דמא דר' יעקב איתחמיאו כוכבי ביממא, דר' אסי איתעקרו כל אילניא, דר' חייא נחיתי כיפי דנורא מרקיעא, דר' מנחם (בר"י וי"ג בר"ס) אישתעו צלמניא והוי למחלציא, דר' תנחום בר חייא איתקצצו כל אנדרטיא, דר' אלישיב אתחתרו שבעין מחתרתא בנהרדעא, דרב המנונא נחיתו כיפי דברדא מרקיעא דרבה ורב יוסף נשוק כיפי דפרת אהדדי דאביי ורבא נשוק כיפי דדאלת אהדדי כי נח נפשי' דרב משרשיא טעון דיקלי שיצי ע"כ במוע"ק, ואחז"ל במוע"ק די"ז כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני וע"ש כל הסוגיא מענין נוראות כח שמתא וכן ההיא איתתא דפגעה בכבוד שמואל שמתה רב יהודא פקעה ומתה נדרים ד"ג ע"ב, וביומא דפ"ז בההוא טבחא דהתריס נגד רב אישתמיט גרמא ומחיי' ע"ש, ובגיטין ד"ז הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר ע"ש ובכמה דוכתי דיהבי רבנן עינייהו ונענשו עי' חגיגה דף ה', יבמות מ"ה, ברכות נ"ח ב', ב"ב י"ד א', ובשבת ל"ג נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות וכה"ג מבואר ברכות נ"ח ב' ב"ב א' דע"ה, וביבמות דף ק"ה באבדן שפגע בכבודו של ר' ישמעאל ברבי יוסי, ונצטרע וטבעו שני בניו זמיאנו שתי כלותיו (ועל זה אמר רנב"י בריך רחמנא דכספי' לאבדן בהאי עלמא פי' דאילו נשאר החטא לעוה"ב הי' העונש הרבה יותר קשה ר"ל מה נורא הדבר למתבונן בזה, וכה"ג אמרו בס"פ מקום שנהגו על ישכר איש כפר ברקאי שנקטעו שתי ידיו בריך רחמנא דאשקלי' למטרפסי' בהאי עלמא ע"ש).

ובסנהדרין דס"ח ע"ב דרבא ברא גברא ע"י ספר יצירה ע"ש, ור"ח ור"א עסקי בספר יצירה כל מעלי שבתא ומברי עגלה תילתא ואכלי לי' (וביומא דע"ה ב' דרב יהודא משכח שלו ביני דני ור"ח משכח לי' ביני ציבי ורבא מייתי לי'

אריסא בכל יומא (והי' בזכות ר"ח ע"ש) ורב סעדי' גאון ביאר אופן עשיית גולם ע"י ספר יצירה הובא בקול יהודא על הכוזרי מאמר ד' סי' כ"ה ע"ש וידוע דגם המהר"ל מפראג ז"ל עשה גולם למען הצלת ישראל, ובתשובת חכם צבי סי' צ"ג כתב שזקנו הגאון ר"א ז"ל מחלם יצר גולם ועי' שה"ג ערך מוהר"ר אלי' מחלם מש"כ אודות אותו גולם בשאילת יעב"ץ.

והי' משתמשים בבת קול כדאיתא בסנהדרין די"א ב"ק דהלל הזקן וב"ק דשמואל הקטן, ובעירובין י"ג ב"ק דב"ה ובב"מ דנ"ט ב"ק דר"א ור"י, וכן בברכות דס"א ע"ב שבת ל"ג ב' פסחים צד א' תענית כ"א א' (שם הי' קול דתרי מלאה"ש ע"ש) שם כ"ה ב' כ"ט א', מגילה ג' א' ז' א', חגיגה ט"ו, כתובות ק"ג ב', גיטין נ"ז ב', ב"מ פ"ה א', פ"ו א', ב"ב נ"ח א', ע"ז י' ב' י"ז א', י"ח א', סנהדרין ק"ד ב', חולין פ"ז, ועוד כמה וכמה פעמים בבבלי וירושלמי ומדרשים.

והי' רגילים מאוד בגילוי אלי' הנביא זכור לטוב כמבואר במקומות אין מספר בש"ס בבלי וירושלמי ומדרשים ואציין מקצתם ברכות ד"ג א', ו' ב', כ"ט ב', נ"ח א', שבת ל"ג ב', ק"ט ב', יומא י"ט ב', מגילה ט"ו א', תענית כ"א א', כ"ב א' כ"ד א', חגיגה ט' ב' ט"ו ב', יבמות ס"ג א', כתובות ס"א א', ע"ז א' ק"ו א', נדרים נ' א', גיטין ו' א' ע' א', קדושין מ' א', ב"מ נ"ט א', פ"ד ב', פ"ה ב' קי"ד א', ב"ב ז' א', סנהדרין ס"ג ב', צ"ז ב' קי"ג ב', מכות י"א א', ע"ז י"ז ב' י"ח א', ירושלמי דמאי פ"ב ה"א, כלאים פ"ט ה"ג, תרומות ספ"ח וכה"ג טובא ובתוס' חולין ד"ו א' די"א שכל מקום שאמרו ההוא סבא הוא אלי' זכור לטוב, ובמדרש משלי פ"ט דאלי' הנביא נשא גופו של רע"ק אחר פטירתו ע"ש גם בזמן הגאונים ז"ל נתגלה אלי' זכור לטוב באחד הקישיבות כדאי' באגרת דרב שרירא גאון ז"ל המועתק ביוחסין וכן נתגלה אלי' לרבינו יצחק נזיר ז"ל ולהר"א אב"ד ז"ל חותנו של הראב"ד ז"ל ולהראב"ד ז"ל ועי' שה"ג ערך הראב"ד השני, וידוע שהאריו"ל הי' לו גלוי אלי', עי' הקדמת מהרח"ו ז"ל לעץ חיים, ועוד כמה גדולי ישראל ז"ל שזכו לגילוי אלי' כמבואר בהרבה ספרים הק'.

וכמה פעמים מבואר בחז"ל שצפו ברוה"ק מהם בעירובין ס"ד ע"ב שכיון ר"ג ברוה"ק הר"ן ז"ל נדרים ד"נ ע"ב בשם המדרש שצפה רע"ק ברוה"ק ע"ש, ירושלמי שביעית פ"ט סוף ה"א שצפה רשב"י ברוה"ק, ירושלמי סוטה פ"א ה"ד צפה ר"מ ברוה"ק ע"ש, ובכמה דוכתי מבואר שנתגלה להם מסוד ה' ליריאו מהם סוטה ד"ד גבי בן עזאי ושם בדף י' גבי ר"נ נדה ד"כ גבי ר' אמי.

ובכל הדורות נמצאים קדושי עליון אשר ווה"ק שורה עליהם כמשאחז"ל בסוכה (דמ"ה לא פחות עלמא מל"ו צדיקי דמקבלי אפי שכינתא בכל יום (ר"ל דבוקים בו ית' ושכינה שורה עליהם, וכן ראינו בחוש בכל הדורות קדושים וטהורים שזכו לרוה"ק וגם בדורות שלפנינו (כגון הגרי"ל דיסקין בירושלים עיה"ק, וכן

הרבה וקשה לפרוט קצתם שלא יהא כפגיעה ח"ו בשאר הצדיקים והקדושים
 (אשר בארץ) וכל זה מחסדי השי"ת למען חזק לבבות אהב"י לאמונה שלמה
 ולעבודתו ית"ש.

חיוב לימוד התורה והינוך הבנים לתורה

גם בדורות הקודמים אשר מי שלא שקד על התורה בימי הילדות והשחרות והי'
 ע"ה גמור כי מקטנותו יצא לפעלו ולפרנסתו, מ"מ עכ"פ הי' בדרך כלל
 מאמין בעיקרי הדת ושומר תורה ומצוות, כי הסביבה עצמה למדתו וחונך ככל
 בני ישראל הכשריב, אעפ"כ הי' חיוב לימוד התורה נורא ועצום ולהלן אעתיק
 אי"ה קצת מאמרי חז"ל מענין חיוב לימוד תוה"ק.

כש"כ וק"ו בדורות הללו אשר בעוה"ר הכופרים ופורקי עול הרימו ראש ומתנהגים
 כגוים גמורים בראש כל חוצות והבנים והבנות רואים בחוץ רק רע כל היום,
 ולא עוד אלא שמתנכלים עליהם בכל האמצעים לצודם ולהדיחם ר"ל, אם לא
 ישקדו האבות לחנכם בחינוך חרדי על ברכי התורה ויר"ש, בילדותם, ובבחרותם,
 קרוב לודאי שינתקו ח"ו מתוה"ק מכל וכל, ונוסף גם הוא על שונאינו ר"ל, ולזאת
 בדורינו השפל והעזוב תלוי כל היהדות וכל האמונה בלימוד התורה בעיון ובשקידה
 רבה, וא"צ להאריך בכ"ז כי המה דברים ידועים ומפורסמים בקרב שלומי אמוני
 ישראל, ואמרתי להעתיק כאן קצת מאמרי חז"ל מגודל חיוב לימוד התורה והינוך
 הבנים לתורה ושכל חיותינו וקיומנו הוא רק בזכות התורה.

(א) בריש פאה, אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעולם
 הבא כיבוד אר"א כו' ותלמוד תורה כנגד כולם.

(ב) נדרים ל"ב, אר"א גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר
 אם לא בריתי, יומם ולילה כו'

(ג) שבת קי"ט, אר"ל משום ר"י נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל
 (פיהם של) תינוקות של בית רבן וכו' ע"ש עוד.

(ד) שם, ואר"ל משום רי"נ אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית
 המקדש.

(ה) שם, א"ל ר"ל לרי"נ כך מקובלני כו' כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן
 מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה.

(ו) שם, אר"י אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ולנביאי אל תרעו אל תגעו
 במשיחי אלו תשב"ר, ולנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים.

קובץ שעורים ח"ב קונטרס דברי סופרים סימן א שולי הגליון אות כג-כד

ובזה אפשר לפרש כונת הכתוב בירמיה י"ט ובנו את במות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי ע"כ ופירושו בתרגום דלא פקדית באורייתתי ודלא שלחית ביד עבדיי נבייא ולא רעוא קדמי הנה בכתוב הזה מפורש כי יש שלשה חלקי תורה א) הנקרא צווי. ב) הנקרא דבור. ג) שאין עליו לא צווי ולא דבור אלא רצון ד' בלבד והם כל המצות דרבנן כנ"ל. ולפי פשוטי המקראות נראה שזה היה עונו של בלעם הרשע דלכאורה אחרי שאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' מה היא רשעתו אבל באמת אף שידע בלעם היטב כי הליכתו לקלל את ישראל הוא נגד רצון ה' לא חשש ע"ז כ"ז שלא היה לו צווי מפורש שלא לילך וע"כ אמר לא אוכל לעבור את פי ה' פי דייקא אבל רצון ה' לא היה חשוב בעיניו לעשותו וזוהי רשעותו.

מדרש שמואל פרקי אבות פ"ו מ"ה

קנין התורה בשלמות ע"כ אמר שהתורה נקנית בשכל טוב שהקנו לו מן השמים. הכ"ג באמונת חכמים כלומר שיאמיץ בכל מה שיאמרו רז"ל כאלו ניתנו למשה מסיני ועל זה נאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל שאם לא יאמיץ אף בדבר אחד לא

ספר מסילת ישרים פרק ג

והבן כמה נפלא המאמר האמיתי הזה למי שמעמיק להבין בו. כי הנה חושך הלילה שני מיני טעיות אפשר לו שיגרום לעין האדם: או יכסה את העין עד שלא יראה מה שלפניו כלל, או שיטעה אותו עד שיראה עמוד כאילו הוא אדם, ואדם כאילו הוא עמוד - כן חומריות וגשמיות העולם הזה, הנה הוא חושך הלילה לעין השכל, וגורם לו שתי טעויות: האחת - אינו מניח לו שיראה המכשולות שבדרכי העולם, ונמצאים הפתאים הולכים לבטח ונופלים ואובדים מבלי שהגיעם פחד תחלה. והוא מה שאמר הכתוב (משלי ד): דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו, ואומר (שם כב): ערום ראה רעה ונסתר ופתיים עברו ונענשו, ואומר (שם יד): וכסיל מתעבר ובוטח, כי לבם בריא להם כאולם, ונופלים טרם ידעו מהמכשול כלל. והטעות השניה והיא קשה מן הראשונה - היא שמטעה ראייתם עד שרואים הרע כאלו הוא ממש טוב, והטוב כאילו הוא רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים מעשיהם הרעים. כי אין די שחסרה מהם ראיית האמת לראות הרעה אשר נגד פניהם, אלא שנראה להם למצוא ראיות גדולות ונסיונות מוכיחים לסברותיהם הרעות ולדעותיהם הכוזבות, וזאת היא הרעה הגדולה המלפפתם ומביאתם אל באר שחת. והוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו): השמן לב - העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן וגו', וכל זה מפני היותם תחת החושך וכבושים המה תחת ממשלת יצרם. אך אותם שכבר יצאו מן המאסר הזה, הם רואים האמת לאמיתו ויכולים ליעץ שאר בני - אדם עליו.

הא למה זה דומה? לגן - המבוכה, הוא הגן הנטוע לצחוק, הידוע אצל השרים, שהנטיעות עשויות כתלים כתלים, וביניהם שבילים רבים נבוכים ומעורבים, כולם דומים זה לזה, והתכלית בם הוא להגיע אל אכסדרה אחת שבאמצעם. ואמנם השבילים האלה מהם ישרים ומגיעים באמת אל האכסדרה, ומהם משגים את האדם ומרחיקים אותו ממנה. ואמנם ההולך בין השבילים הוא לא יוכל לראות ולדעת כלל אם הוא בשביל האמיתי או בכוזב, כי כולם שווים ואין הפרש ביניהם לעין הרואה אותם, אם לא שידע הדרך בבקיאות וטביעות עין שכבר נכנס בם והגיע אל התכלית שהוא האכסדרה. והנה העומד כבר על האכסדרה הוא רואה כל הדרכים לפניו ומבחין בין האמתיים והכוזבים, והוא יוכל להזהיר את ההולכים בם, לומר: זה הדרך לכו בו! והנה, מי שירצה להאמין לו, יגיע למקום המיועד. ומי שלא ירצה להאמין וירצה ללכת אחר עיניו, ודאי שישאר אובד ולא יגיע אליו.

כן הדבר הזה: מי שעדיין לא משל ביצרו, הוא בתוך השבילים, לא יוכל להבחין ביניהם. אך המושלים ביצורם שכבר הגיעו אל האכסדרה, שכבר יצאו מן השבילים וראו כל - הדרכים לעיניהם בברור, הם יכולים ליעץ למי שירצה לשמוע, ואליהם צריכים אנו להאמין. ואמנם מה היא העצה שהם נותנים לנו? בואו חשבון, בואו ונחשב חשבוננו של עולם, כי כבר הם ניסו וראו וידעו שזה לבדו הוא הדרך האמיתי להגיע האדם אל הטובה אשר הוא מבקש ולא זולת זה.